

Neljännän sukupolven reaktorit ja mallinnuksen haasteet

Jaakko Leppänen

ATS Jäsentilaisuus 13.6.2007

Sisältö

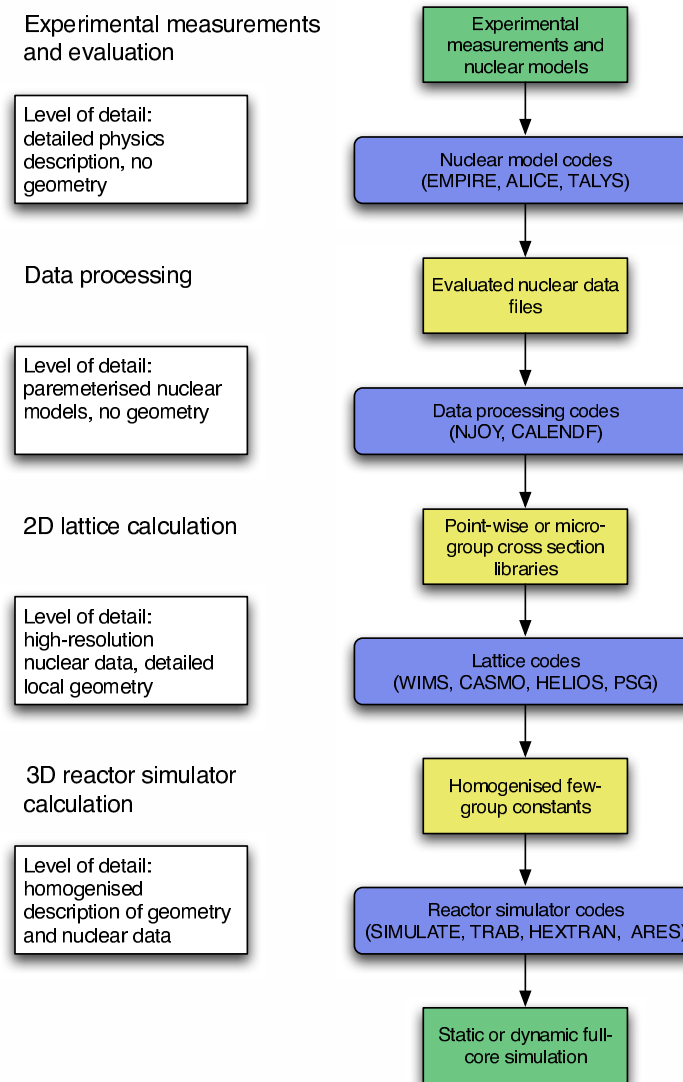
- * Ydinreaktoreiden fysikaalinen mallinnus:
  - Ydinreaktoreiden fysiikan erityispiirteitä.
  - Reaktorifysiikan mallinnus.

- * Neljännen sukupolven reaktoritekniikkaa.

- * Reaktorityypit:
  - SCWR
  - VHTR
  - SFR
  - LFR
  - GFR
  - MSR

Ydinreaktoreiden fysikaalinen mallinnus

- * Ydinreaktoreiden fysiikan erityispiirteitä:
  - Neutronivuorovaikutusten monimutkainen energia-, paikka- ja kulmariippuvuus.
  - Neutroniikan ja termohydrauliikan välinen voimakas kytkentä.
  - Käyttöjakson aikaiset muutokset polttoaineen isotooppikoostumuksessa ja mekaanisissa ominaisuuksissa.
  - Polttoaineen radioaktiivisuus.
  - Turvallisuusnäkökohtien korostuminen.
  - Käytetyn ydinpolttoaineen ongelmat.
- * Ydinreaktorin mallinnusta ei käytännössä voi toteuttaa jakamatta ongelmaa pienempiin osiin.

Ydinreaktoreiden fysikaalinen mallinnus

- * Mallinnuksessa lähdetään liikkeelle yksittäisten vuorovaikutusten fysiikasta.
- * Kuvauksen yksityiskohtaisuutta pyritään vähentämään tarkkuuden kärsimättä.
- * Ylimmällä tasolla (simulaattorilasku) polttoaine kuvataan homogeenisina alueina ja energiariippuvuus muutamalla energiaryhmällä.
- * Laskentakoodit on yleensä räätälöity tiettyä reaktorityyppiä varten.

Reaktoriteknikan sukupolvet

- * Ydinreaktoreiden kehitys voidaan jakaa neljään “sukupolveen”:
  - Generation I: Ensimmäiset prototyyppireaktorit 50-luvulla (MAGNOX, RBMK, FBR, HTR)
  - Generation II: Kevytvesireaktoreiden vallankumous 70-luvulla (PWR, BWR, VVER, CANDU, AGR).
  - Generation III(+): Edellisen sukupolven käyttökokemusten pohjalta rakennettua konventionaalista tekniikkaa, korostettu passiivinen turvallisuus (EPR, ABWR, PBMR).
  - Generation IV: Innovatiiviset reaktorikonseptit, kaupallinen käyttö vuoden 2040 tienoilla, uudet käyttökohteet sähköntuotannon rinnalla, suljettu polttoainekierto (SCWR, VHTR, SFR, LFR, GFR, MSR).

- * Kaikista GenIV-reaktoreista on olemassa enemmän tai vähemmän käytännön kokemusta.

GenIV-reaktoreiden erityispiirteitä

* Neutronispektri:

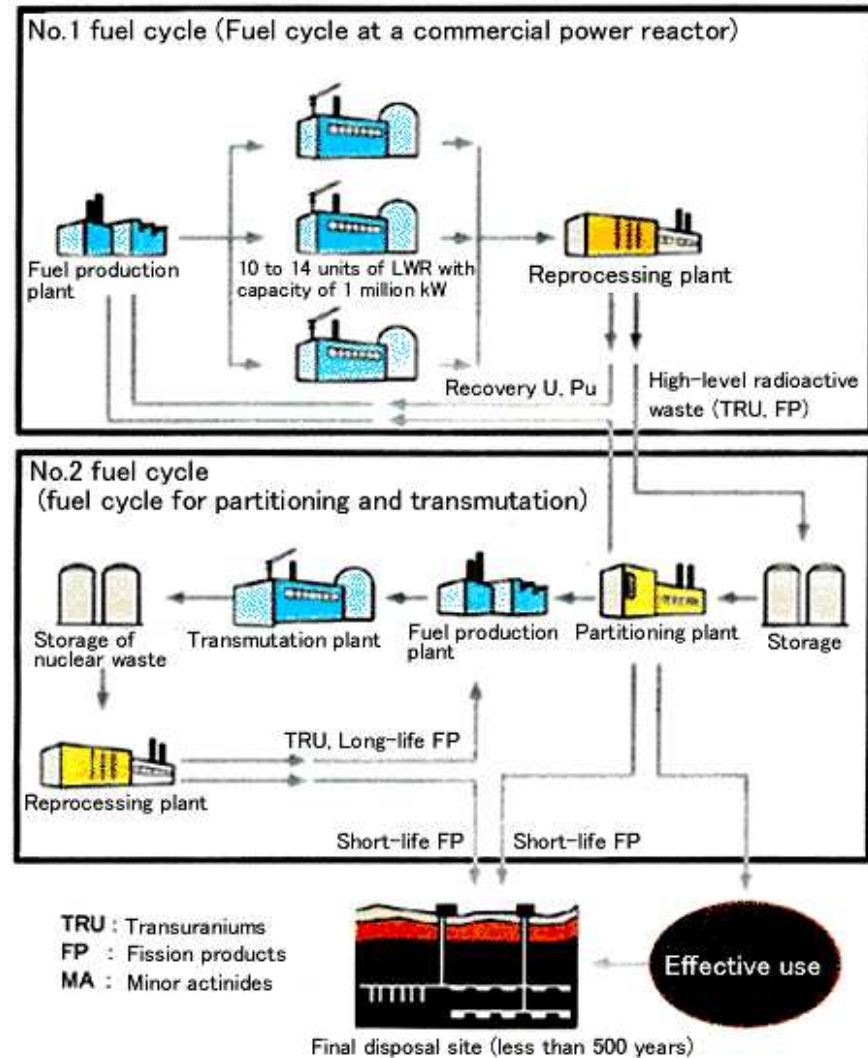
- Terminen: SCWR, VHTR, MSR
- Nopea: SFR, LFR, GFR, (SCWR)
- Nopean neutronispektrin ongelmia: lyhyemmät aikavakiot ja heikommat takaisinkytkentäkertoimet.
- Etuja: uraanivarojen tehokas hyödyntäminen, suljettu polttoainekierto.

* Jäähdyte:

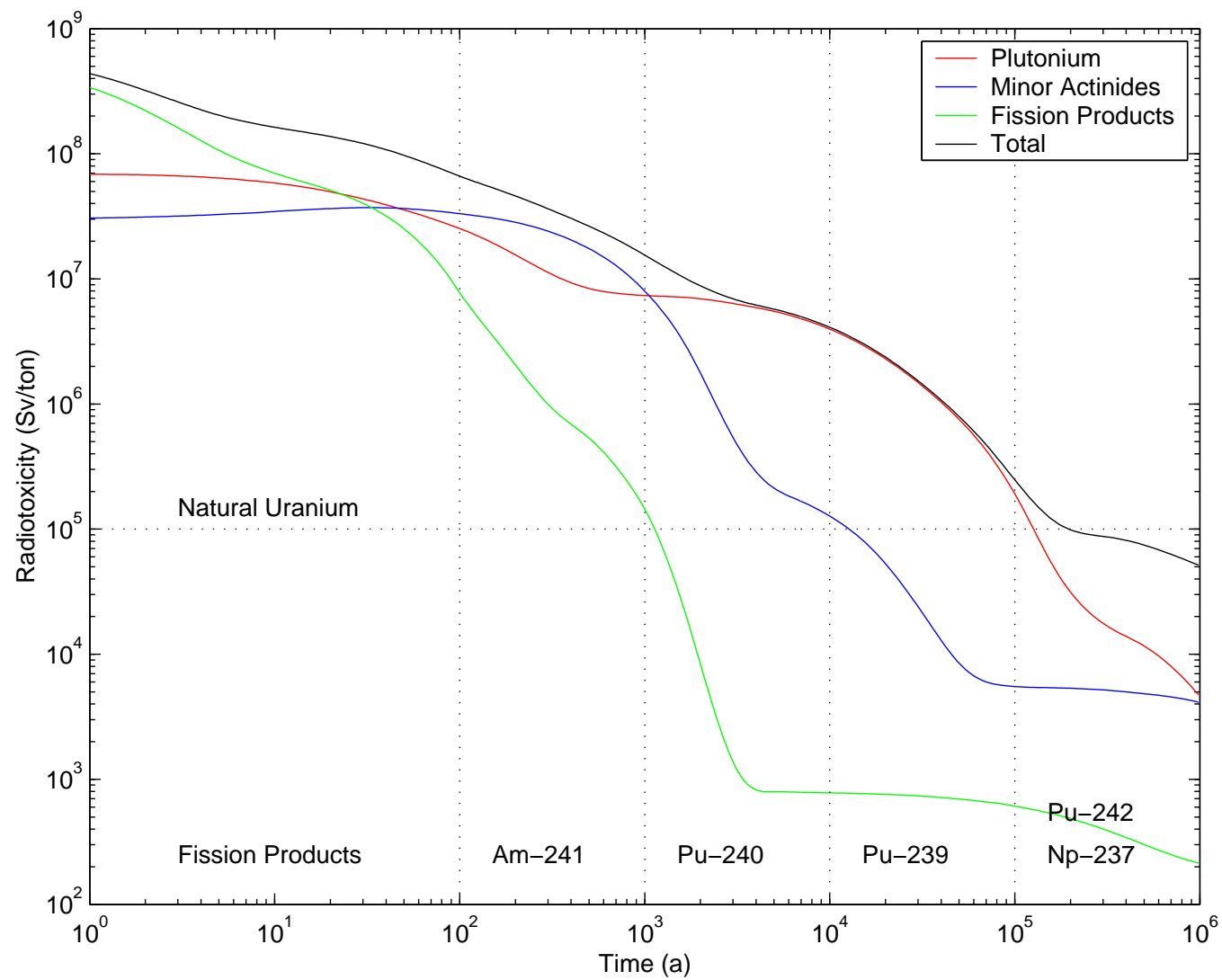
- Vesi: SCWR
- Nestemäinen metalli: SFR, LFR
- Kaasu: VHTR, GFR
- Muu: MSR
- Sekä nestemäisillä että kaasumaisilla jäähdytteillä omat etunsa ja haastensa.

Suljettu polttoainekierto

- * Yksi GenIV:n perustavoitteista.
- * Tavoitteet:
  - Uraanivarojen tehokas hyödyntäminen.
  - Pitkäikäisten aktinidien hävittäminen loppusijoitettavasta jätteestä.
- * Nopean neutronispektrin reaktorit (FR tai ADS) välttämätön osa suljettua polttoainekiertoa.
- * Paljon eri skenaarioita.

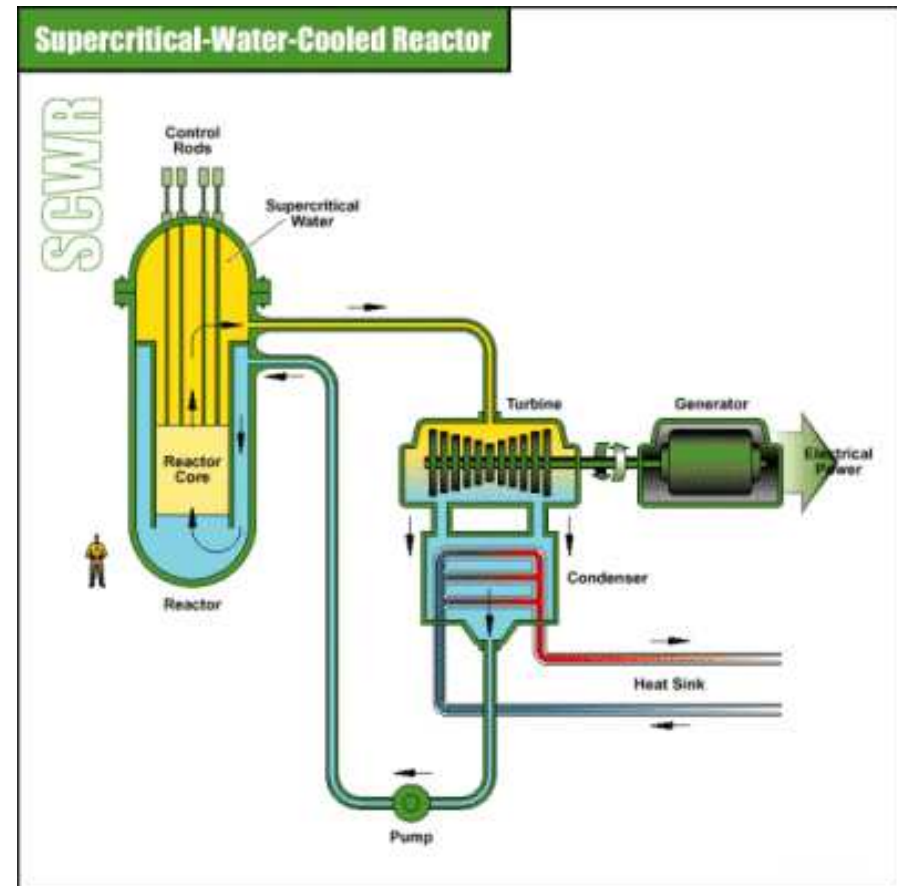
Suljettu polttoainekierto

Supercritical-Water-Cooled Reactor (SCWR)

- * Vesijäähdytetty reaktori, jossa paine on nostettu yli kriittisen pisteen (22,1 MPa).
- * Voidaan toteuttaa termisenä tai nopeana.
- * Etuja:
  - Ei todellista faasimuutosta $\implies$ rakenteen yksinkertaisuus.
  - Korkea toimintalämpötila, korkea hyötysuhde.
  - Vesijäähdytteisistä reaktoreista eniten käytännön kokemusta.

Supercritical-Water-Cooled Reactor (SCWR)

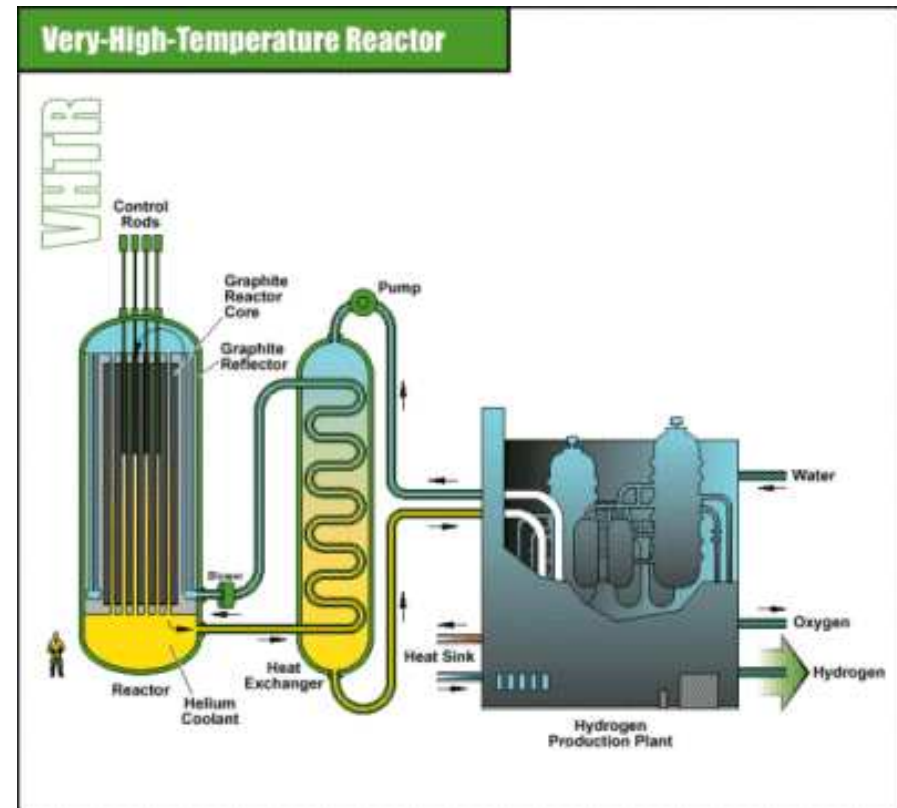
* Ongelmia:

- Yksinkertaisesta perusideasta huolimatta monimutkainen rakenne.
- Polttoaineen geometrian mallinnus ei välttämättä onnistu nykyisillä deterministisillä LWR-transportkoodeilla.
- Termohydrauliikan mallinnuksessa omat vaikeutensa.
- Vesikemia oleellisesti erilaista perinteisiin reaktoreihin verrattuna.
- Korkean lämpötilan mukanaan tuomat materiaaliongelmät.
- Avoimia kysymyksiä: neutronien sironnan fysiikka superkriittisellä alueella?

* VTT:llä tutkimuspanos EU:n HPLWR-projekteissa.

Very-High Temperature Reactor (VHTR)

- * Terminen neutronispektri, grafiittimoderaattori, heliumjäähdytys.
- * “Pebble-bed” tai “prismatic” -tyyppinen.
- * Etuja:
  - Korkea lämpötila, korkea hyötysuhde.
  - Termokemialliset sovellukset.
  - Passiivinen turvallisuus.
  - Uraani-, torium- tai plutoniumpohjainen polttoaine.

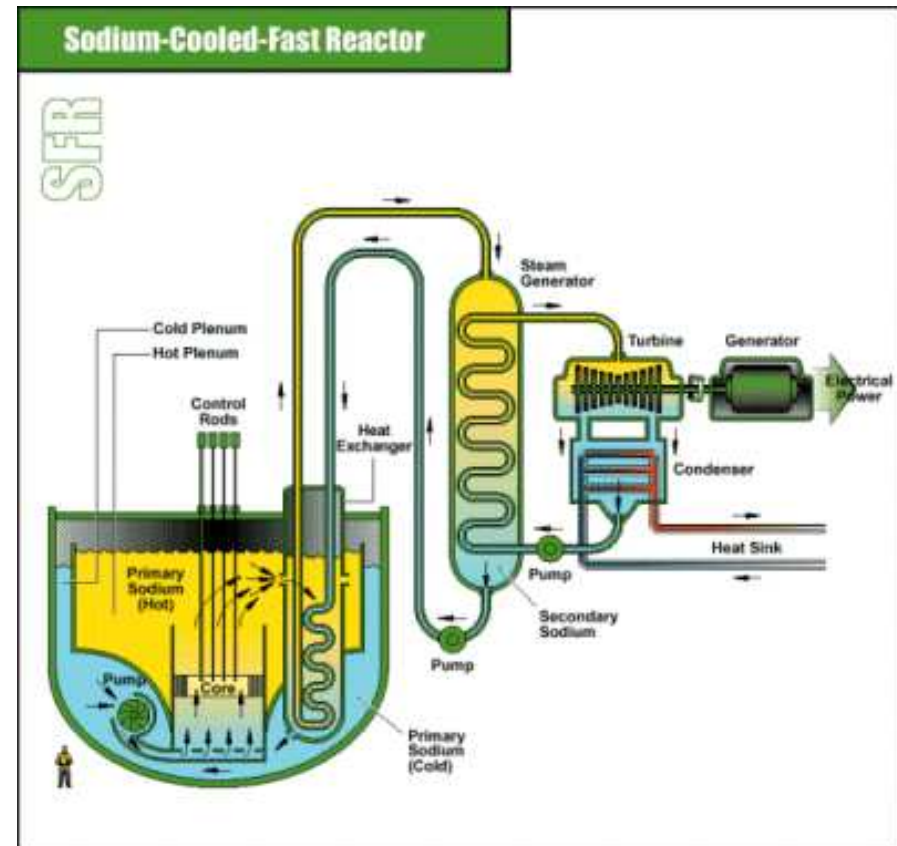

Very-High Temperature Reactor (VHTR)

- * VHTR:n reaktoritekniikka lähellä nykyisiä HTR-reaktoreita.
- * Ongelmia ja haasteita:
  - Kevytvesireaktoreiden laskentakoodit eivät sovellu mallinnukseen.
  - Termodynamiikan erot kaasu- ja vesijäähdytyksen välillä.
  - Toisenlaiset onnettomuusskenaariot.
  - “Partikkelipolttoaineen” reaktorifysikaalinen mallinnus.
  - Pebble-bed -tyyppisissä reaktoreissa polttoaineen jatkuva syöttö.
  - Turbiiniteknologia heliumjäähdytteellä.

Sodium-cooled Fast Reactor (SFR)

- * Nopea neutronispektri, jäähdytteenä sula natrium.
- * Nopeat reaktorit välttämätön osa suljettua polttoainekiertoa.
- * Uraanivarojen tehokas hyödyntäminen.
- * Reaktoritekiikka tuo mukanaan polttoaineen jälleenkäsittelyn.
- * Teknologiasta paljon myös käytännön kokemusta.

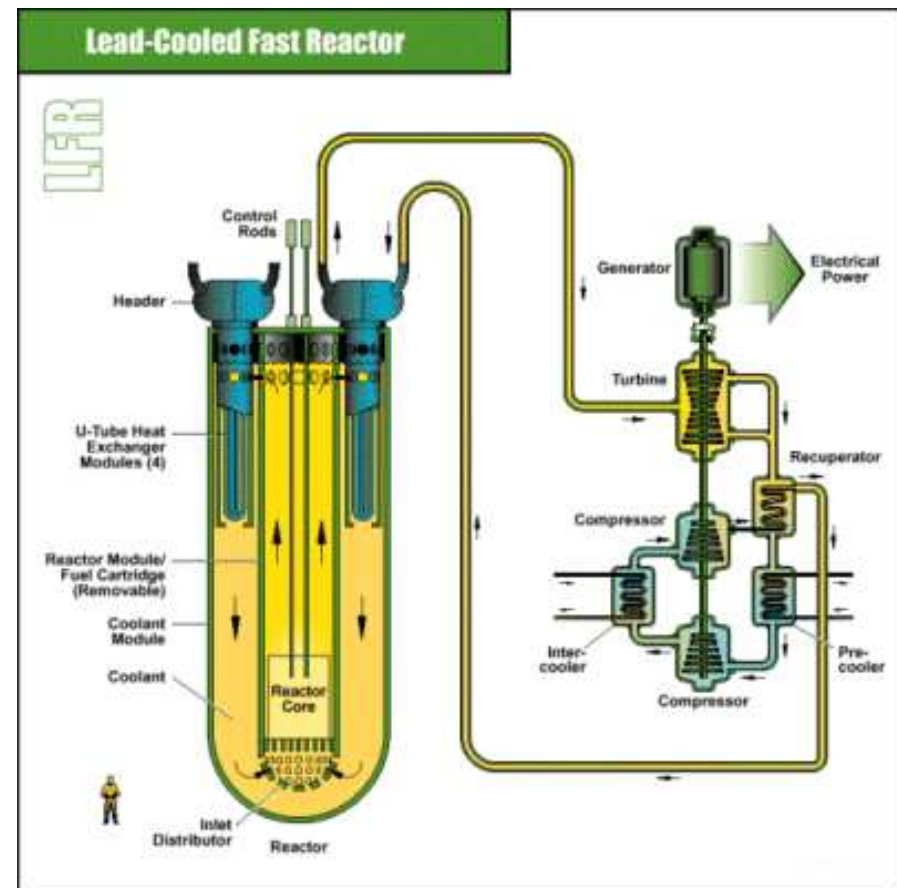

Sodium-cooled Fast Reactor (SFR)

- * Nopeille reaktoreille kokonaan omat laskentakoodinsa.
- * Suljetun polttoainekierron mallinnuksessa omat haasteensa.
- * Ongelmia:
  - Nopeiden reaktoreiden reaktorifysiikka ongelmallisempaa (kriittisyysturvallisuus, aikavakiot, takaisinkytkentäkertoimet).
  - Natriumjäähdytteen kemiallinen reaktiivisuus.
  - Nopeiden reaktoreiden teknologiasta lyhyempi matka ydinaseiden kehittämiseen?
- * Oleellisesti kalliimpaa LWR-teknologiaan verrattuna.

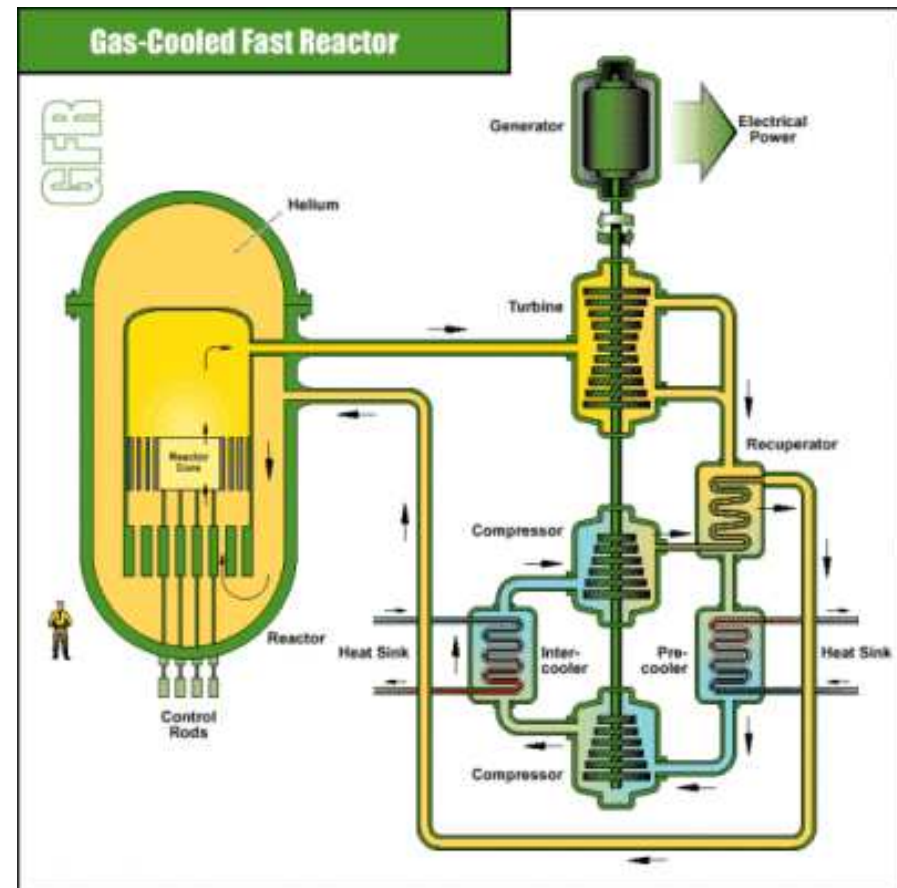
Lead-cooled Fast Reactor (LFR)

- * Nopea neutronispektri, Pb- tai PbBi-jäähdytys.
- * Reaktorifysiikan ongelmat periaatteessa samoja kuin SFR-reaktorilla.
- * Vähemmän käytännön kokemusta.
- * Lyijyjäähdytteen aiheuttama korroosio.
- * Lyijyn isotooppien vaikutusaloissa epävarmuuksia.

Gas-cooled Fast Reactor (GFR)

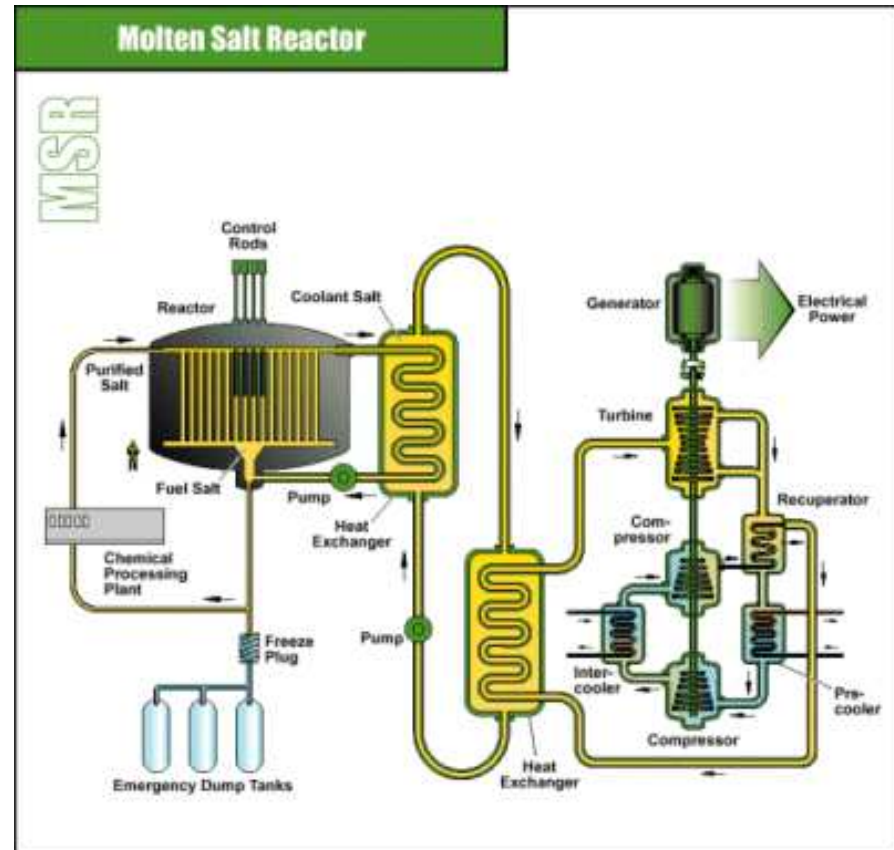
- * Nopea neutronispektri, kaasujäähdytys.
- * Korkean lämpötilan sovellukset.

Molten Salt Reactor (MSR)

- * Terminen neutronispektri, nestemäinen polttoaine.
- * Eksoottisin kaikista GEN4-reaktorikonsepteista.
- * Täysin erilaiset onnettomuuskenaariot.
- * Mallinnuksen erityispiirteinä polttoaineen homogeenisuus ja jatkuva virtaus.

Yhteenveto

- * Neljännen sukupolven reaktoritekniikka poikkeaa oleellisesti nykyisestä LWR teknologiasta:
  - Kaasu- ja sulametallijäähdytteiset reaktorit
  - Suljettu polttoainekierto
  - Uudet sovelluskohteet
- * Uusien reaktoryyppien mallinnukseen liittyy monia haasteita:
  - Esim. VTT:n nykyiset laskentakoodit soveltuvat lähinnä kevytvesireaktoreiden mallinnukseen. Muista reaktoryypeistä melko vähän kokemusta.
  - Monte Carlo -koodit soveltuvat periaatteessa myös Gen4-reaktoryyppien laskentaan. Käyttökohteet rajallisia.
  - Suljettu polttoainekierto tuo omat haasteensa reaktorifysiikan mallinnukseen.

Kiitos mielenkiinnosta!

Jaakko.Leppanen@vtt.fi